

A HATÁRRENDESZET HELYE, SZEREPE A BŰNÜLDÖZÉSBN ÉS A BŰNMEGELŐZÉSBN MAGYARORSZÁGI STATISZTIKAI ADATOK ALAPJÁN

1. Bevezetés

E tanulmány célja, hogy a magyarországi statisztikai adatok segítségével bemutassam a magyar határrendészet helyét, szerepét és jelentőségét a hazai bűnüldözési és bűnmegelőzési rendszerben, illetve ennek változásait az elmúlt időszakban.

A jogszabályok alapján a bűnüldözés és a bűnmegelőzés legfőbb letéteményese a rendőrség.¹ Az Alaptörvény² 46. cikkének (1) bekezdése szerint: „A rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.” Itt még nincs megemlítve a bűnmegelőzés, de az államhatár rendjének védelme igen, bár a megfogalmazás szerint úgy tűnik e feladat a bűncselekményeken kívüli terület. Tavaly viszont az Alaptörvény ezen bekezdése, a hetedik módosítás 9. cikke alapján kiegészült egy mondattal. „A rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában.” E szerint 2018-tól már a jogellenes bevándorlás oly mértékben jelent veszélyt a társadalomra, hogy már az Alaptörvényben kell a rendőrséget e feladattal megbízni. Vagy egyszerűen ez a „krimmigráció”³ része?

Az Rtv. részletesebben taglalja a rendőrség határrendészeti feladatait, melyet területi korlátok okán nem részletezünk (1.§. (2) bekezdés 10-13 pontjai, és az (5) bekezdés). Lényegét tekintve ezen feladatok végrehajtására külön szolgálati ágat alakított ki 2008-tól⁴ a rendőrség. Ennek megfelelően a határrendészet őrzi az államhatárt, megelőzi, felderíti, megszakítja az államhatár jogellenes átlépését, ellátja a hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat; ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat.⁵ Ahhoz, hogy tisztában legyünk azzal, mit és hogyan is hajt végre a határrendészeti szolgálati ág, lényegében ezen a feladatok, illetve a róluk szóló adatokat tudjuk áttekinteni. De mielőtt ezt megtennénk, talán érdemes egy kicsit elvonatkoztatni, és végig gondolni mi is lehetett a jogalkotók szándéka, illetve a „társadalmi munkamegosztásban” mégis mi lehet a határrendészet helye, szerepe?

Még laikusán is – bár a média és a politika hatására egyre többen – gondolhatjuk azt, hogy a határellenőrzés, a határrend fenntartása nem más, mint egyfajta prevenció, kvázi a bűnmegelőző tevékenységek egyik eleme. Ugyanis nem más a feladata, mint hogy a határforgalomból kiszűrje azokat, aki valamilyen veszélyt jelentenek társadalmunkra, illetve megakadályozza, hogy ellenőrzés nélkül bárki is bejöhessen. Ez utóbbi lényegében

¹ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. tv. (Rtv). 1.§. (1). bek.

² 2011. évi változat szerint.

³ Lásd: Hautzinger Zoltán: Szemelvények a migráció szabályozásáról, AndAnn Kft, Pécs, 2016. 18. o. Nagy Boldizsár: A magyar menekültügy hét főbűne. Élet és Irodalom LXI. évfolyam, 51-52. szám, 2017. 20. o.

⁴ Korábban önálló határőrség létezett. Lásd többek között: Ritecz György: Határőrizet a rendszerváltástól napjainkig. In: Pósn László – Veszprémy László – Boda József – Isaszegi János (szerk.): Őrzők, vigyázatok a határra! Határvédelem, határőrizet, határavadászok a középkortól napjainkig. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2017. 642–673. o.

⁵ Rendészettudományi Lexikon (kézirat, 2018.) 283. o.

visszakanyarodás az első szegmenshez, vagyis hogy ellenőrizhető legyenek a határátlépők, mert csak így akadályozható meg, hogy a veszélyt, illetve potenciális kockázatot jelentő személyek belépjenek az ország (közösség) területére.⁶ Ez a gondolat – az alapvető igazsága mellett – viszont némileg félre vihet, mivel ehhez az a kép társulhat, hogy ha jól működik a határrendészet, nem jöhetnek hazánkba veszélyt jelentő személyek, vagyis a bűnözők.⁷ Ez három okból is sántít(hat). Egyrészt, akik belépését megakadályozza a határrendészet nem biztos, hogy bűnözők, másrészt nem veszi figyelembe, hogy az országba elkövetett bűncselekményeknek csak töredékét követik el a külföldről érkezők. A harmadik tényező pedig abból fakad, hogy a határrendészeti szervezet korlátozott erőforrásait kockázatkezelési módszerekkel igyekszik a leghatásosabban felhasználni. Ennek során a határforgalom ellenőrzésekor, illetve a határőrizeti tevékenysége során, vagy akár mélységi ellenőrzések alkalmával a lehető legpontosabban törekszik megtalálni, kiszűrni a kockázatos személyeket.⁸ Vagyis, hogy lehetnek olyan határátlépő személyek, akik ugyan tényleges kockázatosak hordoznak, de a határrendészet valamilyen okból mégsem lesz képes kiszűrni őket. De nézzük inkább a tényeket, vagy egyszerűen a statisztikai adatokat.

A rendszerváltást követően az elkövetett bűncselekmények száma ugrásszerűen megnövekedett a korábbi évi 200 ezerről 1991-re 440 ezerre, majd tovább az 1998 évi „csúcsig”, amikor több, mint 600 ezer bűncselekményt regisztráltak Magyarországon. Azóta szinte folyamatosan csökken az ismertté vált bűncselekmények száma, főleg 2012-től (472 ezer) drasztikus csökkenés érzékelhető, így 2017-ben már közel 226 ezer bűncselekményt mutat a statisztika, vagyis közel visszaértünk a „szocialista diktatúra” szintjére. Mondhatnánk attól, amikor „megnyíltak a határok” meg nőtt a bűnözés. Kérdés, hogy ez tényleg ezzel függ össze? Ahogy a 1998-tól való csökkenés sem kizárólag az első (majd a további) Orbán kormányok eredményes tevékenységének tudható be, főleg ha kitekintünk nemzetközi szintre is. Ugyanis a fejlett államokban, illetve Európa legtöbb országában nagyjából az ezredforduló óta (és az azt követő 2-4 évtől) a regisztrált bűncselekmények száma folyamatos csökkenést mutat és 10-30%-os visszaesés látható a közel két évtized alatt. Kriminológusok tucajtjai keresték az okokat, de egyértelműen meghatározni, illetve leszűkíteni néhány meghatározó tényezőre, mind a mai napig nem sikerült. Vélhetően több társadalmi hatás együttesen befolyásolta ilyen módon a bűncselekményi statisztikák alakulását. Ezzel együtt talán megemlíthető (ezt kevésbé szokták számba venni), hogy a 2001. szeptember 11-i terrortámadások és annak folyamánai, nem csak a nyugati demokráciák történetében volt meghatározó, de az emberek biztonságról alkotott fogalmát és a biztonságról való gondolkodását is jelentősmértékben megváltoztatta. Ilyenformán nem csak a jogalkotók szigorító rendelkezései, hanem a bűnüldöző szervek képességeinek erősítése, az együttműködésük fejlesztése, hanem a köznapis emberek biztonság iránti igénye nőtt meg és az ehhez kapcsolódó lépések is.

Miközben láttuk, hogy az ismertté vált bűncselekmények száma rendkívüli módon meg nőtt, majd csökkent, az ismert elkövetők száma lényegében fél évszázada stagnál hazánkban a 100-120 ezres nagyságrendben. Ezen időszakban globálisan a nemzetközi

⁶ Balla József: Határforgalom-ellenőrzés és útiokmány-hamisítás 2005-2017 között. Magyar Rendészet 2018/3. 39-57. o. Balla József: A schengeni elvek szerinti határforgalom-ellenőrzés tartalmi elemei Magyarországon 2016-ban. Magyar Rendészet 2017/3. 13-30. o.

⁷ Balla József: Schengeni értékelési mechanizmus. Hadtudományi Szemle 2017/1. 287-306. o.

⁸ Csaba Zágon: Border traffic risk assessment. In. Academic and Applied Research in Military Science 2012/2. 273-285. o.

migráció, de főleg a turizmus egyenletesen és nagyságrendekkel növekedett. A nemzetközi migráció az 1985-ös 105 milliőről 2017-re 258 millióra,⁹ míg a nemzetközi turisták száma 1985 évi 320 milliőről, 2017-re 1326 millióra nőtt. Ilyenformán a nemzetközi népességmozgás, illetve a határokon való átlépők számának drasztikus emelkedése nem hozható direkt összefüggésbe a bűnözés alakulásával, sőt szinte inkább divergencia érzékelhető. Kérdés tehát, hogy a határrendészetnek milyen szerepe is lehetett, illetve lehet a bűnözés, pontosabban a bűnügyi adatok változásaiban?

Nézzük meg kicsit jobban a magyar adatokat. A külföldiek bűncselekményekben való érintettsége lényegében már a hazai trendforduló (1998) előttől egyfajta csökkenő trendet mutat, főleg a külföldi sértettek vonatkozásában, mivel az 1996-os közel 18 ezres (17 848) sértetti szintről 2017-ben már „csak” öt és fél ezer (5534) külföldi lett hazánkban (ismerten) bűncselekmény áldozata. A külföldiek által elkövetett regisztrált bűncselekmények száma (az adatokkal lefedett időszakban¹⁰) hosszabb távon szintén csökkenést mutat, bár 1995-2004 között lényegében 8-12 ezer cselekmény között stagnált, majd folyamatosan csökkenni kezdett, így 2012-ben már „csak” 6626 bűncselekményt lehetett a hazánkban tartózkodó külföldiek számlájára írni. A külföldi (regisztrált) bűnelkövetők száma hasonló képet mutat, így 1995-2004 között évente 4-7 ezer külföldivel¹¹ szemben kellett bűncselekmény miatt eljárni, majd az EU csatlakozást – határok még inkább átjárhatóbbá váltak – követően ez az érték a négy ezres szintre süllyedt 2008-2010 között. 2014-2016 között viszont emelkedni kezdett, de még 2016-ban sem érte el a hét ezres szintet (6936 fő). 2017-ben viszont már ismét visszaesett a „szokásos” négy ezer elkövetői szintre (4042). Az abszolút számok nem mindig képesek visszaadni a valóságos viszonyokat, trendeket, így talán érdemes megnézni, hogy a hazánkban elkövetett bűncselekmények mekkora része köthető külföldiekhez, illetve az „elkövetők”¹² mekkora hányada külföldi állampolgár. A Magyarországon ismert bűncselekményeknek átlagosan mindössze 2-3%-a kapcsolódik a külföldiekhez, mely az utóbbi időszakban (2004-től) folyamatosan csökkent, egészen a 2012-es 1,4%-os értékig. Vagyis a hazai csökkenő bűnügyi helyzetből egyre kisebb részt vállalnak a külföldiek. Az elkövetőként nyilvántartottak vonatkozásába egy kicsit más a helyzet. Lényegében a „szocialista világrendszer” összeomlása óta a hazánkban ismertté vált bűncselekményekkel meggyanúsítottaknak 4-5%-a volt külföldi. 2005-ben a relatíve magas értékről (5,5%) 2010-ig folyamatosan egyre kisebb a külföldiek aránya (3,4%).

Azt láthatjuk tehát, hogy az EU és az úgynevezett schengeni csatlakozás nemcsak az össz-bűnözést, hanem a külföldiek érintettségét is csökkentette, vagy legalábbis a határok átjárhatóságának növekedése¹³ és a magyar államhatárok felén, az ellenőrzés megszűnte, nem növelte a bűnözést, sőt..., bár említettük, hogy e csökkenésben más tényezők is szerepet játszhattak. Ez annál inkább érdekes, mert 1999-ben „csak” 84 millió határátlépő került ellenőrzésre, 2007-ben¹⁴ már 116 millió, ami kevesebb, mint egy évtized alatt közel

⁹ Megjegyzendő, hogy itt nem a sokak által hangoztatott „migráncokról”, az irreguláris migránsokról, hanem a legális migránsokról van szó.

¹⁰ Sajnálatos módon 2012-től ezen adatkategória nyilvánosan nem hozzáférhető.

¹¹ Vö. Hautzinger Zoltán: A migráció és a külföldiek büntetőjogi megjelenése. *AndAnn*. Pécs, 2018. 84. o.

¹² Pontosabban meggyanúsítottak, mivel az ENyÜBS (Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Büntügyi Statisztika) ezt tartalmazza és nem a bíróság által elítélteket. Ez ennél jóval kisebb érték és csak évek múltán fixálható, ezért az előbbi használjuk.

¹³ Deák József: Oroszország válaszáinak rövid története az úrhadviseles, a migráció és a terrorizmus biztonsági kihívásaira. *Hadtudományi Szemle* 2018/1. 414-426. o.

¹⁴ Ekkor még hazánk valamennyi határszakaszát, így valamennyi határátkelőhelyen átlépőt ellenőriztük.

40%-os határforgalom növekedés mutat, míg ez alatt a bűncselekmények közel 30%-kal csökkentek. 2008 nem csak a teljes jogú Schengen csatlakozást jelentette,¹⁵ melynek folyományaként a korábbi 2242 km-es ellenőrzött határszakasz a felére csökkent (1103 km), így a határátkelőhelyek száma is, így az ellenőrzött határforgalom is (34,6 millió fő). A gazdasági válság múltával, ismét egy évtized alatt már 66%-ot nőtt az ellenőrzött határátlépők száma (57,5 millió) 2018-ra. Ami talán azt is mutathatja, hogy annak ellenére, hogy egyre többen lépik át a határt és egyre több külföldi érkezik hazánkba¹⁶ egyre kevesebb bűncselekmény válik ismertté. Ami minimum arra enged következtetni, hogy a bűnözés nagyságrendje, illetve tendenciája nem hozható összefüggésbe a külföldiekkel.¹⁷

Ha objektívek kívánunk maradni,¹⁸ nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt, hogy az elkövetőkenti arányoknál 2015-ben 5,4%, 2016-ban pedig már 7,6%-os érték található. Ez közismerten az ún. „jogi határzár” eredménye. 2017-ben viszont már ismét öt alatti (4,7%) érték mutatható ki. 2018-ban további csökkent a külföldi bűnelkövetők aránya, így a félévi adatok alapján az arányuk már csak 4,4%. Ami arra utal, hogy hosszabb távú trend és a társadalmi folyamatok, a fentebbi következtetések megerősítését jelenti és nem a politika által hirdetett félelmek megalapozottságát. Hisz a rendészet számtalan ága közül, alighanem a határrendészet az egyik, amelyik az állam politikai törekvéseinek leginkább alárendelt. Itt a politika követelményei, elvárásai azonnal megjelennek a szakmai munkának akár gyökeresen új irányokat kijelölve. Egyik napról a másikra változhat, kit kívánunk beengedni az országba és ki az, aki holnap már nem tartozik a „kedvezményezett” kategóriába. Egy ország határviszonylataiban teljesen eltérő szélsőségek jelentkezhetnek. Mindez kifejeződik például az idegenforgalom és a turizmus adott határviszonylatai adataiban is.¹⁹

Egy ország államhatárán bekövetkező események mindazonáltal mindenkor jelentős politikai hatással is bírhatnak, ezért megkövetelik a probléma mélyreható felmérését és elemzését. Az Oroszországi Föderációban például egyenesen a nemzetbiztonság egyik feltétele az ország államhatárainak megbízható védelme és őrzete.²⁰

A közzélekedéssel szemben, az adatok alapján nem a külföldiek jelenléte növeli a bűncselekmények számát. Kérdés, az, hogy akkor miért is csökkennek a statisztikai értékek, illetve a külföldiek, „migránsok” milyen szerepet is töltenek be a hazai bűnügyi helyzetben és mit tesz és mit tehet a határrendészet? Ha megnézzük, a 2012-ig még nyilvános főbb bűncselekmény csoportok megoszlását is megjelentő statisztikákat,²¹ jól érzékelhető, hogy az ismertté vált bűncselekmények túlnyomó többsége (1991-ben 81%, mely szinte egyenletesen 2012-re 55%-ra csökkent) a vagyoni elleni kategóriába tartozik. Vagyis az, hogy az ismertté vált bűncselekmények száma nő, vagy éppen csökken, alapvetően a vagyoni elleni bűncselekmények számától függ és mivel ezek hazánkban az értékelt időszakban közel a felére (43,2%-kal) esetek így ebben a körben kell keresni a változás okát.

¹⁵ Kovács Gábor: A Magyar Rendőrség szerepvállalása hazánk határbiztonságában és a schengeni külső határok ellenőrzésében, In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Migráció és rendészet. MRTT Migrációs Tagozat, Budapest, 2015. 69-84. o.

¹⁶ 1999-2016 között – a WTO (World Trade Organization) nyilvántartása szerint – évi 2,8 millióról 5,3 millióra nőtt (90%-os emelkedés) a hazánkban egynél több napot eltöltő turisták száma.

¹⁷ A politikai szlogenek és média sugalmazás ellenére sem.

¹⁸ A tudományos kutatóknak ez a kötelessége.

¹⁹ Deák József: Határőrizeti és területi modernizációtól a mai népvándorlás határrendészeti kezeléséig: a határrendészeti tisztképzés negyedszázada. Határrendészeti tanulmányok 2017/2. 70-79. o.

²⁰ Deák József: Az Oroszországi Föderáció határőrizeti kihívásai napjainkban. In: Hadtudomány 2016. E-szám. Forrás: http://mhht.eu/hadtudomany/2016/2016_elektronikus/1_deak%20jozsef.pdf (Letöltés ideje: 2019.06.30.)

²¹ Forrás: KSH - https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zjb002.html (Letöltés ideje: 2019.04.25.)

De nézzük a külföldi elkövetőkre mi is a jellemző. Magyarországon a külföldiek által (ismerten) elkövetett bűncselekmények közül a vagyoni elleni cselekmények minimális értéket mutatnak (az összes cselekmény 0,5-1%-a). Igaz a rendszerváltás előtt az összes gazdasági bűncselekmény 30-40%-a külföldiekhez volt köthető, de ez az érték jogállami keretek között 5-10%-os értékre csökkent, sőt 2012-ben már csak 2,4% volt. Igazán a külföldiek az ún. „államigazgatási igazgatásslétszolgálat és a közélettisztasága” elleni bűncselekményekben töltötték be meghatározó szerepet (10-25%) a 2012-es időszakig. Megjegyzendő, hogy 2001-2009 között egy egyértelmű csökkenő (26%-ról 8%-ra) időszak érzékelhető, mely 2010-től emelkedő trendet kezdett. Sajnos a további időszakra nem érhetőek el nyilvános adatok, de szerencsémre egy KÖFOP²² program keretében a KSH-n keresztül mégis elérhetővé vált a hazai, illetve a külföldiek által elkövetett²³ (nyilvántartott) bűncselekményi adatok, így ezek feldolgozásával folytatjuk az elemzést.

Tudatosan még az új BTK, illetve a második Orbán kormány előtti időszakba is visszanyúlunk a vizsgálat során, hogy láthassunk, hogy van-e eltérés a trendekben, nagyságrendekben. 2009-2017 között igazán a „határzár tiltott átlépése” bűncselekmény²⁴ emelkedik ki, ez viszont csak 2015-ben jelent meg,²⁵ 2016-ban volt a csúcspont 2083 cselekménnyel, de 2017-ben szinte meg is szűnt (összesen 20 cselekményt regisztráltak). Az értékelt időszakban az okmányhamisítás mutat egyértelműen emelkedő trendet, az évi 500 körüli érték megduplázódott, a közel egy évtized alatt. A többi ismert, külföldiek által elkövetett cselekmények relatíve kis esetszámmal jelentkeztek, illetve részben csökkenő trend jellemzik őket. A fentiekén kívül azért kettőt még célszerű megemlíteni. Egyik a „beutazási és tartózkodási tilalom megsértése” (BTT), mely igazán 2010-től kezdett emelkedni 2012-ig, majd gyakorlatilag megszűnt. Másik az embercsempészet, mely 2013-tól emelkedett egészen a 2015-ös „tömeges irreguláris migráció” csúcspontjáig (581 fő), majd ismét csökkenni kezdett, oly módon, hogy 2017-ben már ismét 160 fős szinten volt. Azért talán azon is érdemes lenne elgondolkodni, hogy miközben a tömeges irreguláris migráció szervezettsége nem vitatott, a csúcspont időszakban mégis csak a „normál” időszaknál csak 3-3,5-ször több embercsempészt sikerült a magyar rendőröknek elfogni, miközben az irreguláris migráció közel 150-szerese volt a „szokásosnak”.

Ha megvizsgáljuk a külföldiek által hazánkban elkövetett bűncselekmények abszolút értékeit, érdekes tendenciákat figyelhetünk meg. Egyrészt egyértelmű, hogy az államhatárhoz kapcsolódó cselekmények a meghatározóak (évi 1-2 ezer elkövető), de azt is látni kell, ha az IBH-hoz kapcsolódó cselekményektől eltekintünk, akkor 2012-től egyértelműen csökkenő (44%) trend a jellemző. Ahogy a gazdasági bűncselekmények is folyamatosan csökkennek 2010-től, összesen 50,7%-ot. A közlekedési bűncselekmények száma az évi 270 körüli szintről 200 körüli értékre csökkent. Miközben az ittasan vagy bódult állapotban elkövetett járművezetés a 250-300 közötti értékről 460 főre nőtt évente. Ami a hazánk felkapott „buli” és fesztivál helyszínével is kapcsolatba hozható. Ezt látszik alátámasztani a kábítószerhez kapcsolódó bűncselekmények is, melyhez azért hozzá kell tenni az új Btk változásai is egyértelműen kimutathatók a 2013-2014 évi emelkedő adatokban, de miután megismerték (megtapasztalták) az új jogi normákat csökkenni kezdtek

²² KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15. „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés”

²³ Mint már említettük ezek, alapvetően csak a rendőrség által meggyanúsított személyek adatai, de az „elkövető” kifejezést használjuk, mint szakmai berkekben és köznyelvben is ismert és elfogadott kifejezést.

²⁴ IBH – ideiglenes határzár –hoz kapcsolódó cselekményként említjük.

²⁵ Mint tudjuk az ún. „jogi határzár” részeként.

ezen deliktumok is. Szintén a fesztiválokra és bulizásra érkező külföldi fiatalokhoz kötik az évi 500 körüli garázdajellegű bűncselekményt is, ez viszont stagnál.

A tényleges bűncselekményi részesség megismeréséhez célszerű megnézni, hogy az adott bűncselekmény csoporton belül a hazánkban regisztrált összes cselekményen belül a külföldiek milyen arányban is mutathatók ki. Az államhatárhoz kapcsolódó bűncselekmények vonatkozásában természetesen a külföldiek érintettsége magasabb, sőt a 20-30%-os arány szinte alacsonynak is tűnik. Ezen adatsor trendje egyértelműen 2010-től mutat emelkedést, melynek nem kis részben politikai háttere van,²⁶ 2017-re viszont még ez is visszatért a 20%-is szinthez. Az abszolút számoktól eltérően a közlekedési bűncselekményekben a külföldiek érintettsége relatíve magas, 6-7%-os, mondhatnánk túlreprezentáltak, mely az eltérő jogi szabályozás és a más közlekedési kultúrából²⁷ is eredeztethető.²⁸ Ezzel szemben a járművezetés ittas vagy bódult állapotban relatíve mégsem jellemzőbb a külföldiekre, mint a hazai gépjárművezetőkre, mivel arányuk 2-3% közötti értéket mutat tartósan. A gazdasági és vagyon elleni bűncselekményekben még kevésbé (2% alatt) vannak jelen a külföldiek. Garázdaság vonatkozásában se igazán lógnak ki a külföldiek a hazai elkövetők közül, mivel 2-2,4%-át követik el a cselekményeknek. A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményekben való részesség a korábbi 2-3%-ról az új BTK „hatására” érte el a 9,17%-ot, majd egyfajta tanulási folyamat eredményeként ennek közel a felére csökkent 2017-re.

Hazánkban a külföldiek által elkövetett bűncselekmények negyedét-ötödét román állampolgárok követték el. Évente 4-500 bűncselekményt követnek el a szerbek, ukránok, és a tömeges migráció kapcsán az afgánok és a pakisztániak is. A szlovákok évi 200, míg a németek és osztrákok 100-150 cselekményt követnek el. A koszovóiak, szírek és törökök évről-évre többet 2016-ban már 200 feletti érték köthető hozzájuk.

Mit tehet, illetve mit tesz a határrendészet a bűnözés visszaszorítás, pontosabban hazai bűncselekmények megelőzése, csökkentése érdekében.²⁹ Egyrészt nem engedí az országba azokat a személyeket, akit feltételezhetően bűncselekmény követnének el. Ennek a klasszikus módja az ún. visszairányítás. Ezt az intézkedést a kilencvenes évek derekán még évente 150-300 ezer személlyel szemben alkalmazták, majd az EU csatlakozásig ez az érték 30, majd 20 ezres szint közelébe csökkent. Majd a teljes jogú Schengen csatlakozásra már 6400-ra csökkent e személyek száma. Ezt követően folyamatosan nőtt a számuk, 2018-ban már több mint 15 ezer főt nem engedtek be az országba. Milyen potenciális veszélyt is jelentenek ezek a személyek? A visszairányítottak több mint harmada, közel fele ún. túltartózkodás³⁰ miatt nem engedhető be. Ez nem igazán konkrét veszély, inkább azt jelentheti, hogy itt dolgozik, csak nem jelentette be. Ezen intézkedés alá vont személyek negyede-harmada szerepel a SIS-ben és ezért nem engedik be, ez már potenciális kockázatnak tűnik. Összeségében 20-25%-uk valamilyen okmány nélkül jelentkezett

²⁶ Részletesebben lásd, Ritecz György: Ami a számok mögött van, avagy amiről nem beszélünk. Határrendészeti Tanulmányok 2014/1. 23-43. o.

²⁷ Mátyás Szabolcs: A külföldi bűnelkövetők területi és strukturális jellemzői Magyarországon. In: Hautzinger, Zoltán (szerk.): A migráció bűnügyi hatásai. MRTT Migrációs Tagozat, Budapest, 2016. 75-87. o.

²⁸ Az azért elége egyértelmű, hogy a közlekedési bűncselekmények potenciális elkövetői határrendészeti ellenőrzéssel nem igazán kiszűrhetők.

²⁹ Kovács Gábor: A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok elemzése, általánosítható tapasztalatai és fejlesztése. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018. Kovács Gábor: A rendőrség vezetésirányítási rendszerének sajátosságai a migrációs válsághelyzet kezelése során. In: Tóth Péter (szerk.): Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017. 125-148. o.

³⁰ 6 hónapos perioduson belül már legalább 90 napot tartózkodtak az EU területén.

belépésre és ezért küldték vissza, ami az ellenőrizhetőséget nehezítené, de nem jelenti potenciális bűncselekmény elkövetését. Erre utal az is, ha az állampolgársági megoszlást megnézzük, ugyanis az EU csatlakozásukig a románok domináltak e területen (is), majd a szerb és az ukrán³¹ polgárok kerülnek legnagyobb számban visszairányításra.

A következő lehetősége a határrendészeknek (és a többi rendőrnek) a körözés és a SIS alapján felfedés. Évente a határrendészek 1-3 ezer főt fednek fel a körözési rendszer alapján és ehhez jön még hozzá a SIS segítségével történő detektálás. Ez a 2008-as 5 ezres szintől 2018-ra már 24 ezer közelébe emelkedett. Azt viszont tudnunk kell, hogy a körözések fele-kétharmada magyar állampolgár, így nem igazán a külföldi bűnelkövetők (inkább a hazai) elleni fellépés hatékony eszköze. A SIS találatok (főleg az utóbbi három évben) a románok felfedését jelenti,³² pedig ők is EU-s polgárok.³³ Rajtuk kívül a szerbek, ukránok és albánok dominálnak. Ha megnézzük, hogy a SIS melyik cikkéhez kapcsolódnak a találatok, kiderül, hogy felfedettek közel fele lényegében BTT miatti, negyede-ötöde a tartózkodási hely megállapítására vonatkozik, ilyen formában nem kimondottan potenciális elkövetőket takar, ahogy a visszairányítottak sem.

A határrendészek által ténylegesen külföldiekhez köthető bűncselekmények felfedése éves szinten 1500-2000 körül alakul. Melyből másfél ezer az okmányhamisításhoz kapcsolódó cselekmények, ezeknek viszont általában a 60-80%-a a bélyegzőhöz köthető, ami arra utal, hogy az illető a korábbi tartózkodás idejét igyekszik csökkenteni, vagyis (értelmezésem szerint) nem potenciális bűnelkövetőként, inkább (nem legális) munkavállalóként érkezik a személy. Ezen kívül az embercsempészek a jellemzőek, melyek direkt módon a magyar állampolgárok biztonságát nem veszélyeztetik. Ilyen módon a magyar határrendészek – a statisztikák alapján – azzal együtt, hogy évente közel 60 millió személyt ellenőriznek, 25 ezer körözési felfedést realizálnak, 15 ezer főt irányítanak vissza, 1-2 ezer főt fognak el bűnelkövetés kapcsán, a hazai bűnüldözésnek³⁴, bűnmegelőzésnek viszonylag szűk szegmensét jelentik, bár a tevékenységük visszatartó hatása tagadhatatlan.

Kérdés, hogy a magyar társadalmat, polgárokat határainkon kívülről fenyegeti a legnagyobb veszély, s e veszély elhárításának a határrendészet a letéteményese?

³¹ Ukrajna más szomszédos államaiban is jelentős bűnügyi problémát jelentenek az onnan eredő illegális migránsok. Vö. Deák József: Az Oroszországi Föderáció válaszai a biztonsági kihívások közül a migrációra. In: Czene-Polgár Viktória – Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes (szerk.): Innováció, elektronizáció, tudásmenedzsment. MRTT Vám- és Pénzügyőri Tagozata. Budapest. 2018. 71-90. o.

³² Arányuk a 2010-es 9,6%-ról 2017-18-ra 38%-ra nőtt.

³³ Külföldiek által Németországban elkövetett bűncselekmények statisztikai adatait részletesen elemezte Főrizs Sándor is. Következtetése szerint: a külföldiek kategóriáján belül meghatározó bűnelkövetői csoportot képeznek az európai uniós állampolgárok, akik jogszerűen tartózkodnak az országban, és több év átlagában az összes elkövető 30,5%-át képezik, illetve az Unión kívülről származók aránya az elkövetők csoportjában 8,46%, bár itt is alapvetően európai országok állampolgáraitól van szó. Lásd: Főrizs Sándor: Külföldiek, menekültek a német bűnügyi statisztikában. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX. Pécs, 2018. 163-173. o. és Főrizs Sándor: Német nagyvárosok bűnügyi helyzete. Magyar Rendészet 2018/2. 167-179. o.

³⁴ 226 ezres bűncselekményi és 100 ezres elkövetői szinthez viszonyítva.